

Nr. 1 - 1988

Syndrom

—LANDSFORENINGEN FOR LØSEMIDDELSKADDE—

Nytt styre i LFFL

LFFL har avviklet sin årskonferanse. I forbindelse med konferansen ble det også avholdt et kurs/seminar der LFFLs strategi framover ble drøftet.

På konferansen ble følgende styre valgt (fra venstre):

Karl Bergvik, Hordaland, leder, Hans Chr. Nyvoll, Rogaland, Anne Lise Olsen, Sør-Trøndelag, Gustav Helle, Østfold, Jonas Jonassen, Rogaland, Anne Berit Somby, Buskerud og Arne Ødegård, Buskerud, nestleder. Kurt Olsen, Telemark var ikke tilstede da bildet ble tatt.

På sidene 2 og 3 finner du stoff fra konferanse.

INNHOOLD:

Årskonferansen side 2-3
Løsemiddelskadd -
og hva så? side 4-6

Ikke gi opp!, inter-
vju med Solveig
Fjeld side 7

Klipp side 8

Yrkesmedisinsk av-
deling på Ullevål side 8

"Kandidater i ar-
beidsmiljø" side 9

Løsemiddelundersø-
kelse i kjemisk indu-
stri side 10

Velledningshefte i
bedriftsintern attfø-
ring side 16

LFFLs leder:

Vi må finne vår plass

- Landsforeningen For Løsemiddelskadde har etter min mening tre hovedoppgaver; spre informasjon om farene forbundet med løsemidler, skape holdninger hos arbeidstakere og -givere slik at nye skader ikke oppstår og ikke minst ta vare de som allerede er blitt sjuke. I dette ligger at norsk fagbevegelse og arbeidsgiverorganisasjonene vil være LFFLs viktigste samarbeidspartnere i tida framover, sier LFFLs leder, Karl Bergvik, til Syndrom.

LFFLs leder, Karl Bergvik

Sammenfallede interesser

- Det er kun gjennom et konstruktivt samarbeid mellom arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonen vi har en mulighet til å nå fram med vårt budskap og dermed unngå flere tragiske løsemiddelskader, sier Bergvik. - Men spesielt i forhold til fagbevegelsen, sentralt som lokalt, er det viktig at vi finner vår plass i systemet. Det må aldri komme dithen at vi går inn i bedriftene for å drive vernearbeid. Det tar tillitsmannsapparatet seg av. Men vi må komme inn i en konstruktiv dialog med klubber og fagforeninger for å dele med oss av våre dyrkjøpte erfaringer. De ansatte og deres tillitsvalgte har sammenfallende interesser med oss - nemlig å redusere antallet løsemiddel-

Organisasjonsopprustning

- Vi må ville mer enn før. Men samtidig må vi ikke gape over mer enn vi kan svelge. I dag har vi syv lag i LFFL spredd over det meste av Sør-Norge. Og det er utvilsomt behov for og ønske om adskillig fler. Men samtidig er det bedre å starte noen få nye lag som vi har ressurser til å følge skikkelig opp, framfor å starte en rekke

lag som ikke vil være i stand til å stå på egne bein, sa Karl Bergvik på LFFLs seminar på Hamar i mars.

- LFFLs styrke når det gjelder organisasjonsoppbygging har vært og er evnen til å tenke utradisjonelt. Vi har unngått å låse oss fast i tradisjonelle båser, men tilpasset organisasjonsformen til de lokale forhold, sa Bergvik videre. - Og det skal vi fortsette med. Selv om alle lagene heter "fylkeslag" viser praksis noe helt annet.

Noen steder er lagene reelle fylkeslag, mens andre steder har de klart lokallagspreg. Gjennom å beholde fylkeslagnavnet, oppnår vi å trekke til oss folk som bor utenfor det naturlige nedslagsfeltet, og dermed har vi muligheten til å bygge opp en stamme av kontaktpersoner over hele fylket, framholdt Karl Bergvik. - Og der ligger kimene til nye lag.

En del steder ligger det nå ann til å opprette "undergrupper". Vi kan ikke opprettholde en intimt og nært lagsmiljø hvis avstanden mellom medlemmene er mange mil, derfor må vi se

nærmere på denne formen der forholdene ligger tilrette for det. Men som sagt, styret har ingen fastlåste standpunkter i et slikt spørsmål, så alle muligheter er åpne.

En av hovedoppgavene framover for det nye styret blir organisasjonsopprustning. Det er hevet over enhver tvil at vi kan og må bli større. Men vi må vokte oss vel for å sette i gang så mye at vi ikke er i stand til å yte den nødvendige støtte til de nye lagene inntil disse kan stå på egne bein, avslutter Karl Bergvik.

skader, understreker LFFL-lederen.

- Men da må vi "holde oss til vår lest" og ikke tro at vi kan gå inn å lære vernepersonalet hvordan de skal gjøre jobben sin. Et godt samarbeid med fagbevegelsen vil også sette oss i bedre stand til å komme i kontakt med dem som allerede er skadet, noe som absolutt vil styrke oss i det videre arbeidet.

Også arbeidsgiverene

- Vi må også trekke inn arbeidsgiverene i det holdningskapende arbeidet. Uten at de forstår alvoret i situasjonen og er villige til et samarbeid, ja da skal det bli meget vanskelig å nå fram med vårt budskap, sier Karl Bergvik. - Og vi må i den forbindelse ikke glemme at arbeidsgiverene ikke er interessert i at deres medarbeidere blir syke. Det betyr tap i produktivitet og i en del tilfeller store økonomiske belastninger for arbeidsgiver. Samtidig vet vi at stadig flere arbeidsgivere har fått øynene opp for hvor viktig trivsel og godt arbeidsmiljø er for produktivitet og lønnsomhet. Og det skal vi spille på, fastslår Bergvik.

Ikke terapeuter

- Det viktigste tilbudet LFFL kan gi de som allerede er skadet, er menneskelig kontakt og forståelse, fortsetter Bergvik. - Samtidig kan vi gi råd og veiledning for å nå fram til en diagnose og til å finne fram i trykdejungelen. Men det må aldri komme dithen at vi overtar de profesjonelles rolle i denne sammenheng. Vi skal ikke stille diagnose, vi skal ikke være sosialterapeuter og vi skal ikke være hobbyjurister. - Men de aller fleste av oss har vært gjennom alle disse problemene sjøl, og kan dermed gi de nødvendige tips og råd om hvor hjelp kan finnes, avslutter den engasjerte bergenser.

Årskonferansen ble avviklet i mars, på Hamar. Det var en engasjert forsamling som møttes.

Vellykket årskonferanse

Helgen 11. - 13. mars avviklet Landsforeningen For Løsemiddelskadede sin Årskonferanse. Konferansen ble raskt og smertefritt gjennomført og de vedtektsfestede sakene behandlet. Det var kun innkommet et forslag til konferansen der Telemark lag foreslo at LFFL burde skifte navn.

- I Telemark lag sitt nedslagsfelt har vi en rekke mennesker som lider av yrkessjukdommer. En del har løsemiddelskader, men vi har også mange som er giftskadet av andre stoffer, sa Per A. Johnsen som en begrunnelse for forslag og fortsatte: - Fordi disse menneskene er skadd av blant annet tungmetaller, har vi problemer med å fange dem opp i foreningen. Dermed blir bruken av "løsemidler" i navnet, en hemske for oss

når vi skal rekruttere blant denne gruppa. Giftskadene som er påført disse arbeidstakerne har mange sammenfallende symptomer med løsemiddelskader, slik at de hører naturlig hjemme i LFFL.

Styret foreslo at saken ble utsatt til Årskonferansen 1989 og at det nye styret ble pålagt å utrede navnespørsmålet fram til da. I sin begrunnelse sa styret at vedtektene ga full anledning til å ta inn medlemmer som har andre yrkesskader enn løsemiddelskader, og at det derfor var fullt mulig å drive aktiv rekruttering blant den gruppa Telemarkslaget trakk fram. Samtidig ble det fra styret understreket viktigheten av at saken ble grundig utredet og vurdert før man gikk til et eventuelt navneskifte, slik at det nye navnet favner over alle

grupper man ønsker å trekke med i landsforeningens arbeid.

Styrets forslag om å utsette saken til neste Årskonferanse ble enstemmig vedtatt.

Under valgene ble følgende nye styre, med varamenn, valgt:

Leder Karl K. Bergvik, Hordaland
Nestleder Arne Ødegård, Buskerud

1. styremedl. Hans Chr. Nyvoll, Rogaland
2. styremedl. Anne-Lise Olsen, S-Trøndelag
3. styremedl. Jonas Jonassen, Rogaland

1. varamedl. Kurt Olsen, Telemark
2. varamedl. Gustav Helle, Østfold
3. varamedl. Anne-Berit Somby, Buskerud

Løsemiddelskadd - og hva så?

De fleste av Syndroms lesere kjenner meget godt til resultatene av løsemiddelskader. Enten fordi de kjenner det på kroppen hver eneste dag eller fordi en som står dem nært lever med problemene. I tidligere utgaver av Syndrom har vi brakt flere artikler som belyser hva en løsemiddelskadd må leve med og kjempe mot. Det gjelder kampen mot selve skaden og de plager som følger med den, det gjelder kampen mot trygde- og helsevesen for å få anerkjent skaden og det gjelder kampen mot fordommene som hersker i samfunnet mot såkalte usynlige funksjonshemninger. Mye av stoffet vi har brakt har i en viss grad vært preget av mismot og problemer. Men selv om kampen fortsatt må føres for å bekjempe årsakene til skadene og for å bedre diagnose-, trygde- og støtteapparatet, vil vi tida framover vie oppmerksomheten mot hvordan "gjøre det beste ut av situasjon". Hvordan kan livet legges opp for den som er skadet og dermed utnytte de ressursene den enkelte fortsatt råder over.

Vi har hatt en samtale med Bjørn Erikson, yrkeshygieniker i LO og ledende fagmann på området yrkesbetingede sykdommer og skader. Videre bringer vi utdrag fra et intervju Byavisen i Drammen har hatt med styremedlem i LFFL, Arne Ødegård. Begge artiklene tar blant annet opp problemstillingen "hvordan fungere best etter at skade er oppstått".

Bli i jobb!

Bli i jobb så lenge som råd, oppfordrer LOs Bjørn Erikson

-Da de første løsemiddelskadene dukket opp, inntok LO det standpunktet at alle skadde måtte ut av jobb og bort fra muligheten for eksponering. Etter at vi har jobbet en tid med denne problematikken, har vi inntatt det motsatte standpunktet, nemlig at den skadde, så langt det er mulig, bør bli i jobben. Men selvsagt må arbeidsmiljøet forbedres slik at muligheten for farlig løsemiddeleksponering elimineres, sier yrkeshygieniker i LO, Bjørn Erikson til Syndrom.

Selvmedlidenhet

- Det viser seg nemlig i det øyeblikk en skadet går ut av jobb, mister vedkommende ofte det meste av sitt sosiale nettverk og rutiner. Dermed er veien inn i isolasjon og selvmedlidenhet meget kort.

Oppsøk andre

-Det er derfor viktig at den skadede setter mye inn på å konsentrere seg om andre ting enn litteratur om andre løsemiddelskadd. Likedan oppsøke andre miljøer enn

likesinnede. For selv om det er viktig for en skadet å møte andre med de samme problemene, må ikke det bli den eneste sosiale kontakten. Og her har LFFL en stor oppgave, nemlig i sterkere grad søke å belyse hvordan det er mulig å få til et mer fullverdig liv og være så aktiv som mulig, sier Erikson.

Frigjør de ressurser som er igjen

-Selvsagt må LFFL fortsette sitt arbeide med forebyggende informasjon og

En engasjert Bjørn Erikson holder foredrag på LFFLs årskonferanse

fagbevegelsen "sende" sine skadde til LFFL for hjelp og støtte på det personlige planet, sier Erikson.

Eksempler på samarbeidet

Som eksempler på dette samarbeidet trekker Bjørn Erikson fram en rekke forslag på LFFL sin årskonferanse i år til saker som LO bør følge opp. Og på et par av dem har LO allerede tatt de første skritt. Blant annet ble det fra årskonferansen etterlyst bedre løsemiddelinformasjon i skoleverket. LO har fulgt opp dette og bedt om et møte med undervisningstatsråden for å drøfte saken. Videre tok årskonferansen opp problemene omkring den dårlige årvåkenheten hos primærlegene over for faresignalene for løsemiddelskader. LO har allerede vært i kontakt med Den Norske Lægeforening og de har stilt seg positive til å delta i prosjekter for å bedre kunnskapsnivået og årvåkenheten.

-Og jeg tror det er på dette nivået samarbeidet mellom fagbevegelsen og LFFL vil kunne fungere best, sier LOs yrkeshygieniker.

Økt årvåkenhet nødvendig

- Skjerpet årvåkenhet hos primærlegene er en nødvendig måte å fange opp løsemiddelskade. Det alene er ikke tilstrekkelig, men et viktig skritt i riktig retning. I dag er årvåkenheten generelt alt for lav. De fleste yrkesskader relaterer seg til spesielle sykdomstegn. En sveiser som blir overeksponert med gasser fra sveisingen får feks.

bronkitt. Denne kan helbredes og årsakene ligger som oftest opp i dagen.

Ingen klare sykdomstegn

-Når det gjelder løsemiddelskade, så finnes det ingen klare og entydige sykdomstegn. De kan variere sterkt fra skade til skade. Derfor er det viktig å heve årvåkenheten slik at primær- og bedriftslegene setter søkelyset på arbeidsmiljøet for pasienter som lider av "uforklarlige" lidelser. Videre krever løsemiddelskader omfattende undersøkelser for å finne fram til endelig diagnose og skadeomfang. Til dette trengs mye større yrkesmedisinsk kapasitet enn det som finnes i Norge i dag. LO har engasjert seg sterkt for å utvide antallet fagmiljøer med yrkesmedisinsk kompetanse. Ikke bare på bakgrunn av løsemiddelskadene, men fordi det angår de fleste typer yrkessykdommer og bekjempelsen av disse, sier Bjørn Erikson.

-Med andre ord, vi trenger større årvåkenhet for å fange opp skadene eller til løp til slike så tidlig som råd er og dermed unngå flest mulig nye tilfeller. Og vi trenger større yrkesmedisinsk kompetanse for å yte tilstrekkelig hjelp til de tyngre tilfellene av skader.

bistand til dem som er skadet, delvis på egen hånd og delvis i samarbeid med oss. Erikson understreker at det er vel så viktig at en organisasjon som LFFL retter arbeidet inn på å bistå de skadde med å bygge opp et sosialt nettverk utenom løsemiddelskademiljøet.

-Her bør også Syndrom kunne spille en rolle. Selv om en er relativt sterkt redusert etter løsemiddelskader, finnes det alltid noen ressurser igjen. Og det er disse som må frigjøres og aktiviseres. For det er jo en

kjensgjerning at din horisont og pågangsmot blir svekket om du kun omgås likesinnede, uansett hvilken gruppe likesinnede dette er, understreker Erikson.

Suplere hverandre

-LO og fagforbundene er opptatt av et nært og godt samarbeid med LFFL. Vi mener at LFFL må komme med sakene og signalene, og at fagbevegelsen må være pådriverene overfor arbeidsgivere og politiske myndigheter. Samtidig kan

Nytt lag

Aust Agder lag av LFFL er stiftet. Leder av interimsstyret er Ole Stiansen, 4812 Kongshavn. Syndrom vil komme tilbake med en bredere presentasjon av laget senere.

"Det fins håp for løsemiddel-skadede"

Dette er overskriften på et intervju Byavisen i Drammen har hatt med LFFL tillitsmann Arne Ødegård fra Mjøndalen. Og for en gang skyld står overskriften i forhold til innholdet i helsidesoppslaget. For selv om Ødegård ikke legger skjul på de plagene og vanskene som skaden har påført han, er det en optimistisk eksemplar og nåværende postbud vi møter.

Mjøndalen Arne Ødegård følger konsentret med under LFFLs årskonferanse

Det går an å bedre livssituasjonen

- Det går ikke an å helbrede løsemiddelskader, men det går an å bedre livssituasjonen, sier Ødegård blant annet i intervjuet. Videre forteller Ødegård til Byavisen at kontakten med legen betyr enormt for hans situasjon. Ikke bare gir legen den nødvendige medisinske behandling, men han tar seg også tid til å snakke fortrolig om de psykiske plagene som er en følge av løsemiddelskaden. Faste timer

med samtaler føles nesten som om å ha en egen psykolog eller venn.

Omskolering

Ødegård har gjennomgått omskolering og jobber i dag som postbud. Selv om hukommelsen er så som så, makter han, etter mye trening, å huske navn og adresser. Selv om det, som han selv sier -(..) hender at det står stille. Etter en fridag eller lengre ferie må jeg pugge rutiner og navn på nytt, men nå tar jeg det med et smil.

Ikke isoler deg!

Arne Ødegårds appell gjennom Byavisen til alle løsemiddelskadede etterlater ingen tvil om hva han mener er den beste måten å leve med løsemiddelskader på:

- Kom deg ut, tenk positivt og ikke isoler deg. Jeg vet at det er vanskelig å gjøre noe konkret, når angsten, fortvilelsen og skammen er sterk. Men det går an.

Løsemiddelradio

Radio Askøy ved Bergen har en fast "LO-time" på sin kjøreplan. En fredag i april var denne timen helt avsatt til løsemiddelproblematikken. Etter initiativ fra Askøy Kjemiske Arbeiderforening ble det lagt opp til en times innringingsprogram der folk kunne stille alle typer spørsmål omkring løsemidler og skader. Tilstede i studio var blant annet LFFL leder Karl Bergvik og representanter fra Askøys helsevesen.

Slik kan floraen av nærradioer brukes av LFFL-lagene til å nå ut med livsviktig informasjon.....

Skole innmeldt i LFFL

Går en inn på Norges Handikapforbund/LFFL sitt medlemsregister, medlem nummer 316767 finner en Borg Videregående skole, v/verneleder. En hel skole som er tilmeldt Landsforeningen for Løsemiddelskadede.

-Vi ønsker å fortelle arbeidsgiverne at vi er oppmerksom på løsemiddelfarene og at vi tar forhåndsregler for dem. Slik begrunner faglærer Bjørn Borgstein ved malerlinja på Borg videregående overfor avisen Sarpen hvorfor skolen har meldt seg inn. Borgstein sier videre at første skritt i kampen mot løsemidler er å informere elever og lærlinger om farene, derfor LFFL medlemskap. Det er, ifølge Sarpen, først og fremst malerlinja som er opptatt av løsemiddelskadene. Men ved skolen er man også opptatt av andre grupper som utsettes for løsemidler, uten at de er klar over det.

Ikke gi opp, sier NHFs sosionom, Solveig Fjeld

- Til den enkelte løsemiddelskadde og dennes pårørende vil jeg på det sterkeste understreke; ikke gi opp, slåss og bruk egne kunnskaper i møtet med helse- og trygdevesenet, sier sosionom i Norges Handikapforbund, Solveig Fjeld, til Syndrom.

Bruk de lokale Trygdekontorene

Mange av Syndroms lesere har vært i kontakt med Solveig for å få råd og hjelp når saken deres har kjørt seg helt fast. - Jeg vil i utgangspunktet nevne at NHF ikke har kapasitet til å drive klientbehandling i vanlig forstand. De sakene jeg får er av slik karakter at de har kjørt seg totalt fast i systemet, sier Solveig Fjeld. - Og da forsøker jeg å hjelpe etter beste evne, slik at den løsemiddelskadde får en rettmessig behandling i helse- og trygdevesenet. Men det viktig å understreke at alle saker skal gå den vanlige veien gjennom lokale Trygdekontor og sosialvesen, framholder Solveig.

Lettvinte løsninger?

Hva er din erfaring med helse- og trygdevesen i de "løsemiddelsakene" du har

jobba med så langt?

- Den viktigste erfaringen så langt er desverre at Trygdekontorene og primærlegene virker uvillige og usikre i forhold til løsemiddelskader. Dermed tyr de til kjente, og i mange tilfeller lettvinde, løsninger som å skyldre på alkoholmisbruk og liknende, sier Solveig, - i stedet for å søke og finne løsninger i det ukjente, nemlig muligheten for løsemiddelskader.

Behov for skolering

- Mangelen på kunnskaper hos det personalet den løsemiddelskadde først møter når noe er galt, er en samfunnsoppgave å bote på. LFFL bør etter min

mening prioritere press mot myndighetene for å øke kunnskapsnivået hos Trygdekontorene og primærlegene, understreker Solveig.

-Mange av de sakene jeg får, kunne vært unngått og glidd rett gjennom systemet om trygde og/eller helsepersonalet hadde vært bedre skolert i denne problematikken.

Solveig legger videre til at de pårørendes problemer går igjen i mange de sakene hun har befatning med.

- Om ikke trygde-, helse og sosialvesenet blir mer åpne for samtaler med og mental støtte til de pårørende, er jeg redd at vi i nær framtid vil få en ny klientgruppe, sier

sosionomen. - Også på dette feltet er det mangel på kunnskaper som går igjen.

Rettighetsinformasjon

Syndrom vil i de kommende nummer bringe mer rettighetsinformasjon, basert på Solveig Fjelds erfaringer med "løsemiddelsaker". Vi planlegger, i samarbeid med Solveig, å ta for oss de mest vanlige problemene og "konstruere" saker basert på løsemiddelskadders erfaringer med trygde- og helsevesenet. Alle sakene blir selvfølgelig skrevet om slik at vi ikke kommer i konflikt med Solveigs tieplikt.

Ikke gi opp!

Verden går framover

Bilbransjen har utviklet en robot som kan ta seg av lakkeringsjobber, og dermed spare folk for skadelig løsemiddel-eksponering, melder Osloavisen. Bilindustrien har lenge brukt roboter i sin produksjon, og ifølge Osloavisen var det utgangspunktet for at Bilbransjeforbundet satte i gang utviklingen av en robot som tar seg av selve sprøytefunksjonen under

lakkering i reparasjonsverkstedene. Roboten er allerede produsert og utprøvd over noe tid av et større verksted i Oslo, med gode resultater.

Vi gratulerer Bilbransjeforbundet med et vettugt initiativ for å ta i bruk teknologi som sparer mennesker for unødige yrkesskader!

Robot tar lakkeringsjobben

Bilbransjeforbundet presenterer idag en robot som kan overta mange av de skadelige lakkeringsjobber som bilverksteder og andre bilbransjer utfører.

Hver dag Bilbransjeforbundet viser utviklingen på roboter i bilbransjen.

Verktøyet i bilbransjen er lakkeringsroboter som kan ta seg av de skadelige lakkeringsjobber i bilbransjen på et utvalgt utvalg av bilbransjer.

Årsmøtet i Bilbransjeforbundet.

Bilbransjen ble produsert, og i går kunne Bilbransjeforbundet vise den nye lakkeringsroboten. Årsmøtet i Bilbransjeforbundet ble avholdt i går i Oslo.

Osloavisen 27/3-88

Yrkesmedisinsk avdeling på Ullevål sykehus

En ny yrkesmedisinsk poliklinikk vil komme i gang i nær framtid ved Ullevål sykehus i Oslo. Den nye avdelingen er delvis et resultat av en omorganisering ved Oslo Helseråd og delvis en bevilgning på 500 000 kroner fra Norsk Arbeidsgiverforening.

-Vi hilser den nye avdelingen velkommen. Den vil bety en nødvendig styrking av et medisinsk tilbud som er skandaleøst dårlig utbygget i Norge, sier Bjørn Erikson i LO til Syndrom.

-Vi har prioritert utbyggin-

gen av yrkesmedisinsk kompetanse i Tromsø før en utbygging sørpå, for å gi Nord-Norge et forsprang i kampen om fagfolkene. Men fordi opprettelsen av avdelingen på Ullevål ikke betyr nye legestillinger og dermed "tapping" av den begrensede gruppen fagfolk som finnes i Norge, tror jeg ikke det vil skade denne prioriteringen. Vi ser på dette siste tilskuddet som et skritt i riktig retning i arbeidet med å få Norge ut av "u-landstatusen" på det yrkesmedisinske området.

Etterutdanning i arbeidsmiljø og yrkesskader

Fra nyttår opprettes landets første tilbud om etterutdanning i arbeidsmiljø og yrkesskader i Oslo, melder Arbeiderbladet. Undervisningen vil foregå i tilknytning til Universitetet i Oslo og tar sikte på å utdanne "kandidater i arbeidsmiljø".

Nesten en million fra NAF

LO har vært med i arbeidsgruppa som har jobbet fram dette forslaget, og Norsk Arbeidsgiverforening har bevilget 950 000 kroner slik at prosjektet kan komme i gang.

-Det er lagt opp til et ett-årig studium for en rekke yrkesgrupper som ønsker å spesialisere seg på arbeidsmiljøspørsmål, sier yrkeshygieniker i LO, Bjørn Erikson, til Syndrom.

Ikke primært medisinske

-Tilbudet er ikke primært rettet inn mot medisinske, men mot andre grupper som fysikere, hygienikere osv. Det dreier seg om etterutdanning av personer innenfor de nevnte kategorier etter fullført cand. mag. Opplegget vil medføre at Norge nå kommer ut av startgropa i forbindelse med spesialutdanning av folk som ønsker å jobbe med arbeidsmiljøspørsmål, og det er på tide. Slik utdanning har eksistert i mange år i en rekke andre land, sier Erikson videre.

Erikson kan fortelle at

Bjørn Erikson

undervisningen vil bli lagt opp noe annerledes enn i f.eks. Sverige der vekten er lagt på farlige stoffer og arbeidsprosesser.

Legger vekt på arbeidets organisering

-Vi har vært mer opptatt av at undervisningen skal konsentrere seg mer om måten arbeidet organiseres på, lov og overenskomster,

sosial spørsmål, arbeidslivets historie osv. Vi håper at kandidatene etter dette studiet i sterk grad vil kunne bidra til å hjelpe bedrifter og virksomheter i arbeidet med tilrettelegging av arbeidet, og dermed allerede fra starten unngå en god del av arbeidsmiljøproblemer, understreker Erikson.

Inn på regulære studieplaner

-På sikt håper vi denne etterutdanningen vil komme inn på Universitetets regelmessige studieplan og, sammen med forsknings-senteret for yrkesmiljø, bety en betydelig styrking av arbeidsmiljøarbeidet i Norge - også arbeidet for å motvirke løsemiddelskader, avslutter Bjørn Erikson.

Er du medlem i LFFL?

Nei, men jeg ønsker å bli medlem i
LANDSFORENINGEN FOR LØSEMIDDELSKADDE
(Tilsluttet Norges Handikapforbund)

Navn:..... Fødselsår:.....

Adresse:.....

Postnr..... Poststed.....

Dato..... Underskrift.....

Medlemsopplysninger (vil bli behandlet konfidensielt):

- Løsemiddelskadd
 Husstandsmedlem/pårørende
 Interessemedlem
 Kollektiv medlem, bransje:.....

Send kupongen til:
LANDSFORENINGEN FOR LØSEMIDDELSKADDE (LLFL)
Boks 49, Bryn
0611 Oslo 6

Løsemiddelundersøkelse i kjemisk industri

- Det kan se ut som at arbeidet for å redusere løsemiddelforurensingen i arbeidsmiljøet har stoppet opp

- Man kan forvente en økning i antall løsemiddelskader i tida framover

- Det må ropes et varsko til bedrifter og verneombud for å få dem til å prioritere dette problemet og sette av ressurser

Dette er noen av konklusjonene Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund har trukket etter en undersøkelse blant sine fagforeninger/klubber. Undersøkelsen skjedd gjennom et enkelt spørreskjema til klubbene og rapporten som nå foreligger er basert på en svarprosent i underkant av 40%.

Ønsket å danne seg et bedre bilde

NKIF ønsket med denne undersøkelsen å danne seg et bedre bilde av hvor belastet arbeidsmiljøene i kjemisk industri er når det gjelder løsemidler. Man ønsket også å danne seg et bilde av antallet skadde, med bakgrunn i meldinger om flere og flere tilfeller. Og i følge rapporten er det tegn som tyder på at dette bare er begynnelsen.

Til tross for at Kjemisk forbund i lang tid har foku-

sert på farene ved løsemiddeleksponering, både gjennom skriftlig materiell og gjennom kursvirksomhet, har det kommet en eksplosjon av meldte tilfeller. Årsaken til eksplosjonen ønsket man å finne gjennom undersøkelsen.

...for å kunne prioritere videre innsats

Kjemisk ønsker nå å bruke materialet fra undersøkelsen til å prioritere på hvilke områder den videre innsatsen skal settes inn.

Grunnlagsmaterialet er basert på svarene på et rundskriv som ble sendt klubbene/fagforeningene. Forbundet mener svarprosenten ikke er tilfredstillende, men kan likevel bidra til å gi en langt bedre oversikt over problemene enn hva de tidligere hadde.

Spørsmålene og svarene

I rundskrivet ble det stilt fire konkrete spørsmål som gikk på antallet registrerte og godkjenteskader i bedrif-

Løsemiddeleksponeringen og faren for skader er stor i den kjemiske industrien, viser en undersøkelse

tene, hvor mange er det søkt godkjenning som yrkesskadd for i bedriften, er det grunn til å tro at det finnes flere tilfeller og om det finnes noen plan for å eliminere/reducere farene.

Blant svarene framkom det at 18 bedrifter hadde registrerte skadde. Hvor mange personer dette dreier seg om, framkommer ikke av rapporten. 26 bedrifter mente at det er grunn til å tro at ytterligere tilfeller finnes. De aller fleste bedriftene svarte at de hadde en plan for reduksjon av eksponeringsfarene.

Forslag til tiltak

I rapporten ligger det en rekke forslag til tiltak som forbundet kan igangsette for å redusere farene. Disse vil bli drøftet og vurdert av for-

bundet fortløpende. I stikkordsform er dette en del av forslagene:

- søke kontakt og samarbeid med LFFL
- drøfte tiltak med Arbeidstilsynet
- kreve senking av de administrative normene for en del stoffer
- kreve innført tvungen bedriftshelsetjeneste
- kreve større ressursertil yrkesmedisin
- forsøke å få inn tvungen Trygghetsforsikring inn i overenskomsten
- lage "kokebok" for verneombud og foreningene for bekjempelse av løsemiddelskader

NKIFs målsetting bør, i følge rapporten, være at man på sikt ikke skal ha noen miljøforurensning i den luft man puster i - og at kjemisk industri skal være en god og trygg arbeidsplass.

Løsemiddelskadet - jeg ?

Mange har mistet en av sine kjære.

Var dødsårsaken kanskje hjerte/karsykdom eller kanskje kreft? Kanskje var det lungene eller nyrene, kanskje var det leveren osv.?

Alt dette kan nemlig være et resultat av LØSEMIDLER som brukes over alt i industrien (og i hjemmene) i dag.

Løsemidlene er vel kommet for å bli, men det finnes verne/og ventileringssystemer som bør og må brukes.

Vi vil faktisk gå så lang som å si at dersom en ansatt nekter å bruke det verneutstyr som bedriften har lagt ned store summer i, burde bli oppsagt med øyeblikkelig virkning!

Bedriften burde også da bli holdt fri for evt. erstatningsansvar. Kanskje kunne bedriften slakke litt på kravene hva produksjonsresultatet angikk i en overgangsperiode mens arbeideren fikk venne seg til å bruke personlig verneutstyr?
Harde ord ?

Ja, kanskje det, men bare den som har fått føle på kroppen hva en løsemiddelskade kan føre med seg av smer-

ter, ulidlig tretthet, plagene ved hukommelsessvikt, søvnvansker og ikke minst psykiske plager p.g.a. at du møter "veggen" både blant kolleger, arbeidsgiver, primærleger, Rogalands "såkalte" spesialister og trygdevesen, forstår.

Det er noen unntak blant "veggene", og Stavanger Trygdekontor's saksbehandler for yrkesskader hørtes lettet og glad ut i telefonen da han kunne rette opp misforståelsen om at bare nevrologer kunne henvise pasienter til yrkesmedisiner i Oslo som L.F.F.L. har avtale med.

Noen av oss er ikke ute etter erstatning for for lidelsene våre heller! Vi har aldri ønsket eller valgt å bli syke, men det føles lettere når vi kan bruke diagnosen løsemiddelskadet som unnskyldning for at vi faktisk er det!

Det synes jo ikke utenpå oss hvor mye vi er plaget, det hadde kanskje vært bedre med en arm i fatle eller en gipset fot? Det er ikke så rent få av oss som er blitt behandlet med nervemedika-

menter og har fått feildiagnose og blitt betraktet som psykiatriske pasienter. Noen er også blitt kalt trygdemisbrukere.

Kunne ikke heller legene og "spesialistene" spurt pasienter med mange plager hvor og hva han arbeidet med og sendt pasienten til flere slags prøver og undersøkelser, gjerne flere samtidig, så kunne trygdevesenet ha spart utallige tusen kroner pr. pasient. I dag praktiseres det slik at du blir sendt til en prøve om gangen og venter på resultatet av denne før nye prøver blir tatt. Og i mens går sykemeldingstiden.

Alle får ikke yrkesskadedetrygd, noen har kanskje en rest av styrke, og dermed kanskje en mulighet til lettere arbeide. Hvis en lege stiller diagnosen på et tidlig tidspunkt, før hjerneskade er oppstått, kan noen kanskje omskoleres, men neppe hvis hjerneskade er konstatert!

En yrkesmedisinsk avdeling ved Sentralsykehuset (alternativt poliklinisk avdeling) hadde kanskje betalt seg selv allerede første

året hvis sparte sykepenger kunne overføres dit?

Forebyggende virksomhet kan hindre nye ofre for yrkesskader av alle slag og vi i vår forening går for fullt inn for dette og vi er vel kanskje den eneste foreningen i landet som håper på færre medlemmer etter som årene går?

Vi vet vi får mange, mange nye medlemmer (også støttemedlemmer) enda, men med forebyggende og opplysende virksomhet av rette slag og oppfølging i arbeidslivet er det kanskje ikke utopi at vi som forening en gang kan forsvinne helt!

Kontakt oss hvis du har spørsmål og kanskje sliter med problemer som kanskje kan skyldes løsemidler!

Det kan nemlig også ramme deg!

Med hilsen
for Rogaland lag av
Landsforeningen for
løsemiddelskadde
Edna J. Nyvoll

MELK
ER
LIVET.

NORSKE MEIERIER

UNIVERN

SPESIALFIRMA I PERSONLIG VERNEUTSTYR

UNIVERN A/S, CASPAR STORMS VEI 2
Boks 61, Bryn, 0611 Oslo 6,
Tlf. (02) 65 15 50 — Telex 72 467 VERNE N

Ta vare på deg selv:

Benytt Sundstrøm verneutstyr fra Beiersdorf A/S.
Ønskes ytterligere informasjon, vennligst kontakt
vår lokale forhandler eller oss direkte.

Beiersdorf A/S

Strømsveien 314 — Kjelsrud. PB 16, Leirdal,
1008 Oslo 10. Telefon: (02) 32 14 10.

Ortopediteknikk A/S

Ryensvingen 6
0680 Oslo 6

Brødrene Aa

6780 Hyen

**BYGG
ELEMENT AS**

BETONGVARE- OG ELEMENTFABRIKK
INDUSTRIVEIEN 49 — HEIMDAL
TLF. 07/88 71 55

Rekonsult A/S

Medlem av Norske Regnskapsbyråers Forening

Sentralbord 53 120
2600 LILLEHAMMER

RENGJØRINGSMIDLER ER EN TILLITSSAK

Du som arbeider i renholdsyrket skal ikke behøve å risikere helsen for renholdets skyld. Dette er grunntanken for hele vår virksomhet. Vi har rengjøringsmidler uten farlige løsningsmidler, men de er ikke mindre effektive av den grunn. I vår egen produksjon av rengjøringsmidler sier vi konsek-

kvent nei til alle farlige og tvilsomme stoffer. Dessuten er alle produktene merket på en forsvarlig måte, etter norske lover og regler. Valg av rengjøringsmidler har med din helse å gjøre. Electrolux/Euroclean er Norges ledende bedrift innen høytrykksrengjøring. Du kan stole på oss.

NORGES LEDENDE I HØYTRYKKSRENGJØRING

Electrolux Euroclean

Beckers Lakkindustri A/S

Pb. 70
2020 Skedsmokorset

VEIDEKKE

Postboks 184 – 1360 Nesbru

VESTA HYGEA

Sponsor for Prosjekt '88 og Norges Olympiske Komité

Aske Trykkeri

B. 1543
Kjelvene – 4001 Stavanger

Thorleif Aas A/S

Idrettsv. 10 — 1870 Ørje

Tlf.: (02) 81 15 39

Autoriserte maskin-entreprenører — Grustak

TEAM-BYGG AS

ENTREPRENØRFORRETNING

3500 Hønefoss Tlf (067) 31293

Kjent for godt arbeid - TEAM-BYGG når det gjelder bygg

Andersen og Bakke

Ø. Langgt. 26

3100 Tønsberg

Akershus Arbeiderblad

Boks 235,
2001 Lillestrøm

Andersen og Ødegaard A/S

Fyrstikkalleen 17 — Etterstad

0661 Oslo 6

Sverre Aas Hanskefabrikk

Åsveien, 1900 Fetsund

Tlf.: 06/88 34 19

Din økonomi — Vårt ansvar

**ØKONOMI PARTNER
ODDA A-S**

Et selskap i ØkonomiPartner-gruppen

Godkjent regnskapsbyrå IGR

Eitrheimsv. 18 • Postboks 250 • 5751 ODDA

Bud, Fræna og Hustad Sparebank

Sparebankhuset
6440 Elnesvågen

661?

UTEN
FARLIGE LØSEMIDLER

661?

661?

Paulsen & Høgan a.s

Beskjeftiget med salg av rustløser
Bæckevn. 3,
3700 Skien
Telefon (033) 96335
Telefax 21762 FAXIA

AGENTER:

Stavanger: A/S Tekneca, tlf. (04) 52 49 28
Bergen: Tank- og Stasjonsservice, tlf. (05) 36 90 03
Kr.sund N: Techear Agentur, tlf. (073) 75 418

AGENTER SØKES HVOR VI IKKE ER REPRESENTERT

Asbjørn Buen

Hus — hytter
3800 Bø i Telemark
Tlf. (063) 63 131

Block Watne G. A/S

Sondrev. 1
0378 Oslo 3

Boart A/S

Pb. 2
3094 Kleppan

Jean Anker Øgaard A/S

Kongensgt. 8
0154 Oslo 1

Bislet Bilutleie

Pilestredet 70
0354 Oslo 3

A/S
HEIDENREICH
VVS-grossist

Uelandsgt. 85
Postb. 3357 Sa.
0405 Oslo 4
Tlf. (02) 23 29 80

Syndrom

LANDSFØRENINGEN FOR LØSEMIDDELSKADDE

Utgitt av Landsforeningen For Løsemiddelskadde,
Boks 49, Bryn

0611 Oslo 6,
Tlf. (02) 64 86 10

Ansvarlig redaktør: Karl Bergvik

Kontakt i NHF: Trond Larsen

Grafisk Produksjon: NHF/Gjerholm Grafisk

Annonseakvisisjon: Hilda Larsen

Abonnementpris: 100 kr./år, 4 nummer.

Bedriftsintern attføring: Veiledningshefte

Verkstedindustriens Miljøutvalg utga i fjor et eget veiledningshefte for bedriftsintern attføring. Utgangspunktet for heftet er forståelsen for at mange av de som av ulike årsaker ikke lenger er i stand til å utføre sin opprinnelige jobb, fortsatt kan gjøre en fullverdig jobb på andre områder. Veiledningsheftet er derfor utarbeidet med sikte på å bistå partene i den enkelte virksomhet i forbindelse med organisering og gjennomføring av bedriftsintern attføring, heter det i en pressemelding. Med andre ord, et praktisk redskap for arbeidsgivere såvel som arbeidstakere. Spørsmålet er da selvsagt om heftet holder mål i forhold til en såpass ambisiøs målsetting?

Heftet er bygget opp omkring et konkret tilfelle, der en arbeidstaker ikke lenger funge-

rer i jobben på grunn av slitasjeskader. Et utgangspunkt som for såvidt er helt relevant, i og med at slitasjeskader er den mest utbredte skadeformen i arbeidslivet. Det kunne like godt vært en løsemiddelskade man tok utgangspunkt i, problemstillingene er i grove trekk de samme. Heftet er en oversiktlig og grei gjennomgang av hvordan attføringsarbeidet i en bedrift bør fungere. Slike tips kan være meget nyttig for de fleste, og særlig for dem som jobber i bedrifter der dette ikke fungerer.

Heftet gir selvsagt ikke svar på alle spørsmål og problemstillinger, men undertegnede syntes man langt på vei har oppnådd det man ville oppnå, nemlig gi en grei beskrivelse av såvel praktiske tiltak som økonomiske støtteordninger knyttet til attføringsarbeidet.

tl

C

Bedriftsintern attføring
- En veiledning til partene i arbeidslivet
36 sider
Pris: 20,- kroner pr. hefte.
Bestillingsadresse:
Verkstedindustriens Miljøutvalg
c/o MVL
0352 Oslo 3